

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Likumdošanas aktualitātes atkritumu apsaimniekošanas jomā 2019.gadā un izaicinājumi tuvākajā nākotnē

VARAM Vides aizsardzības departamenta direktore Rudīte Vesere

LPS, Pašvaldību sadarbības tīkla «Vides aizsardzība» tikšanās
Ādaži

09.05.2019.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Izaicinājumi un iespējas

- Atkritumu apsaimniekošanas sistēmas attīstība līdz 2020.gadam
- Atkritumu apsaimniekošanas mērķi 2020.-2035.gadam

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Eiropas Komisijas agrīnā brīdinājuma ziņojums

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Eiropas Komisijas agrīnā brīdinājuma ziņojums (1)

Galvenie konstatējumi:

Esošo un iecerēto atkritumu apsaimniekošanas rīcībpolitiku analīze liecina, ka **pastāv risks, ka Latvija varētu nerasniegt 2020. gadam izvirzīto mērķrādītāju** attiecībā uz sadzīves atkritumu sagatavošanu atkārtotai izmantošanai un pārstrādi.

Secinājumi:

- Pārstrādājamo atkritumu (tostarp bioatkritumu) **dalīta vākšana nenotiek efektīvi;**
- Mājsaimniecībām **nav ekonomiska stimula** šķirot atkritumus;
- Latvijā ražotāju paplašinātas atbildības uzņēmumi **nesedz pilnībā dalītās vākšanas izmaksas;**
- Nepieciešamas lielākas **investīcijas projektos, kas atrodas atkritumu hierarhijas augšgalā** (piemēram, atkārtotā izmantošana un pārstrāde), neaprobežojoties tikai ar atkritumu apstrādi.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Eiropas Komisijas agrīnā brīdinājuma ziņojums (2)

Rekomendācijas (1)

Ekonomiskie stimuli

- Izvērtēt DRN likmes par atkritumu apglabāšanu un atkritumu pieņemšanas tarifu efektivitāti;
- Atbalstīt pašvaldības “maksā, kad izmet” (MKI) shēmas ieviešanu ar mērķi rosināt mājāsaimniecības šķirot atkritumus.

Obligāti pārstrādes mērķrādītāji pašvaldībām

- Pieņemt nacionālos tiesību aktus, ar ko paredz, ka pašvaldībām jāasniedz 50% pārstrādes mērķrādītājs, sekot līdzī īstenošanai un paredzēt konkrētas sekas vai sodus par mērķrādītāju nenasniegšanu.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Eiropas Komisijas agrīnā brīdinājuma ziņojums (3)

Rekomendācijas (2)

Dalīta atkritumu vākšana

- Tiesību aktos **noteikt minimālos sadzīves atkritumu savākšanas standartus**, tostarp minimālo savākšanas punktu skaitu un sadzīves atkritumu savākšanas laukumu blīvuma minimālos kritērijus.
- **Izstrādāt nacionālos minimālos pakalpojuma standartus** atkritumu (tostarp bioatkritumu) savākšanai (piemēram, konteineru tips un tilpums, savākšanas biežums un izmantotie transportlīdzekļi).
- **Īstenot mehānismu**, kas nosaka, ka pašvaldībām ir savas sistēmas jāuzlabo, ja nav izpildīti minimālie standarti, un paredz sodus/sekas par neatbilstību standartiem.
- **Ieviest bioatkritumu obligātu dalītu savākšanu** un pieņemt normatīvos aktus par komposta standartiem.
- **Popularizēt paraugpraksi** bioatkritumu savākšanā, jo īpaši daudzdzīvokļu namos.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Eiropas Komisijas agrīnā brīdinājuma ziņojums (4)

Rekomendācijas (3)

Datu uzlabošana

- Publicēt gada atkritumu statistiku par visām pašvaldībām, skaidri norādot katras pašvaldības pārstrādes rādītājus, un novērst visas problēmas un trūkumus, kas saistīti ar datu vākšanu par komerciālajiem atkritumiem
- **Datu vākšanai jāaptver arī atkritumu savākšana**, apstrāde un apglabāšana, un datiem ir jāsniedz skaidrs priekšstats, kur materiāli nonāk.

Komunikācija un informētības veicināšana

Valsts līmenī sagatavot sabiedrībai komunikācijas materiālus, kas izmantojami vietējā līmenī un sniedz skaidru informāciju, īpaša uzmanība jāpievērš bioatkritumiem.

Tehniskais atbalsts pašvaldībām:

- atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumu izvēle;
- pakalpojumu iepirkums;
- pakalpojumu pārvaldība;
- komunikācijas kampaņas.

Ražotāju atbildības organizācijas (RAO)

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Grozījumi Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvās

Atkritumu direktīvu pakotnes prasību pārņemšana:

- direktīva (ES) [2018/851](#) par atkritumiem
- direktīva (ES) [2018/852](#) par iepakojumu un izlietoto iepakojumu
- direktīva (ES) [2018/850](#) par atkritumu poligoniem
- direktīva (ES) [2018/849](#) par nolietotiem transportlīdzekļiem, baterijām un akumulatoriem un bateriju un akumulatoru atkritumiem un par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Būtiskās prasības atkritumu apsaimniekošanas sektorā, kas izriet no ES Direktīvām (1)

- samazināt apglabājamo bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzumu **līdz 35 % no 1995. gadā apglabātā bioloģiski noārdāmo atkritumu daudzuma - 2020. gada 16. jūlijs;**
- **līdz 2025. gadam** atkārtotai izmantošanai sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjomu palielināt vismaz līdz **55 % pēc masas;**
- **līdz 2030. gadam** atkārtotai izmantošanai sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjomu palielināt vismaz līdz **60 % pēc masas;**
- **līdz 2035. gadam** atkārtotai izmantošanai sagatavoto un pārstrādāto sadzīves atkritumu apjomu palielināt vismaz līdz **65 % pēc masas;**
- **izveidot dalītas savākšanas sistēmas vismaz papīram, metālam, plastmasai un stiklam un līdz 2025. gada 1. janvārim – tekstilmateriāliem;**
- nodrošināt, ka **līdz 2020. gada 31. decembrim bioloģiskie atkritumi ir vai nu atdalīti un pārstrādāti rašanās vietā, vai savākti dalīti un nav sajaukti ar citiem atkritumu veidiem;**
- **līdz 2035. gadam poligonos apglabāto sadzīves atkritumu īpatsvars ir samazinājies līdz 10 % no kopējā radīto sadzīves atkritumu daudzuma (pēc svara) vai ir vēl mazāks.**

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Būtiskās prasības atkritumu apsaimniekošanas sektorā, kas izriet no ES Direktīvām (2)

- **Ražotāja paplašinātas atbildības sistēmām** noteiktas vispārīgās *minimālās* prasības
- Paaugstinātas **prasības atkritumu rašanās novēršanai** (tai skaitā, pārtikas atkritumu rašanās novēršana)
- Paredzēts **izvērtējums** par pārstrādes mērķu noteikšanu **atsevišķām atkritumu plūsmām** (būvniecības atkritumu atsevišķas frakcijas, nebīstamie rūpnieciskie atkritumi, tekstilatkritumi, atkritumellas), mērķi atkritumu sagatavošanai atkārtotai izmantošanai, mērķi bioloģisko atkritumu pārstrādei
- **Bioloģisko atkritumu obligāta dalītā vākšana un pārstrāde**

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Atkritumu apsaimniekošanas jomā plānotie galvenie darbi 2019.gadā

- **Vienotas atkritumu dalītas vākšanas sistēma**
- **Pārtikas atkritumi** – Eiropas Komisijas izstrādē esošie dokumenti pārtikas atkritumu jomā paredz, ka sākot ar 2020. gadu ikvienai ES dalībvalstij detāli jāmēra pārtikas atkritumu apjoms katrā pārtikas aprites posmā. Lai Latvija būtu gatava veikt šo pienākumu, jau 2019. gadā nepieciešams izstrādāt detālu mērījumu veikšanas metodiku.
- **Būvniecības atkritumi** – prakse pierāda, ka daudzi būvniecības atkritumu radītāji neapsaimnieko savus radītos atkritumu atbilstošiprasībām. Nepieciešami pasākumi pārkāpumu mazināšanai.
- **Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāna 2021.-2028.gadam** izstrāde, tajā skaitā saistībā ar ES struktūrfondu līdzekļu apguvi

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Izstrādē esošie normatīvo aktu projekti saistībā ar «Šķiro viegli !»

Nr.	Normatīvais akts	Plānotā virzība
6.	„Grozījums Ministru kabineta 2016. gada 16. augusta noteikumos Nr. 546 „Noteikumi par minimālajām prasībām, kas iekļaujamas darba uzdevumā, pašvaldībai izraugoties sadzīves atkritumu apsaimniekotāju, un atkritumu apsaimniekošanas līgumu būtiskie nosacījumi””	25.02.2019. publicēšana VARAM tīmekļa vietnē publiskai komentēšanai
7.	„Grozījums Ministru kabineta 2011. gada 13. septembra noteikumos Nr.703 “Noteikumi par atkritumu apsaimniekošanas atļaujas izsniegšanas un anulēšanas kārtību, atkritumu tirgotāju un atkritumu apsaimniekošanas starpnieku reģistrācijas un informācijas sniegšanas kārtību, kā arī par valsts nodevu un tās maksāšanas kārtību””	25.02.2019. publicēšana VARAM tīmekļa vietnē publiskai komentēšanai
8.	„Grozījumi Ministru kabineta 2016. gada 13. decembra noteikumos Nr.788 „Noteikumi par atkritumu savākšanas un šķirošanas vietām””	04.03.2019. publicēšana VARAM tīmekļa vietnē publiskai komentēšanai

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Izstrādē esošie normatīvo aktu projekti (1)

- Atkritumu apsaimniekotājiem **būtiski atšķiras** dalītajos atkritumu konteineros ievietojamo materiālu veidi.
- **Jārada risinājumi** valsts līmenī, kas atvieglotu iedzīvotājiem atkritumu dalītās vākšanas sistēmu.

KĀ ŠKIROT PAREIZI

DĪRKST

NEDĪRKST

PĀPĪRS
Visu veidu papīra iepakojumi, kartona kastes, avīzes, žurnāli, grāmatas u. c. apdrukāti materiāli

STIKLS
Sīdru pudeles un burkas bez vāciņiem, mēbeļu stikli, fotoattēlu stikli

PLASTMASA
Plastmasas pudeles (PET), plastmasas maisiņi, plastmasas kastes, plēve, produktu traučiņi bez ēdiena atliekām

METĀLS
Skārdveisi, izmazgātas konservu kārbas, burku vāciņi, metāla kausji, alumīnija kausju kārbas, atbēģas, zobroti, aerosolu flakoni

BIOLOĢISKI NOĀRDĀMIE ATKRITUMI
Atļauti dabīgas izcelsmes atkritumi – olas (izņemoties, pārtikas atliekas, hējas un kausis biezpiens, augļi un dārzeņu atliekas), sausi un puļņi, šķiņķa gabaliņi, bioloģiskās iepakojums, ja uz tā ir atbilstoši marķējums

NEĪRKST
Laminēti papīri, dabāras kartona iepakojumi

NEĪRKST
Parafēti un stikla trauki, spoguļi, laku stikli, spuldzes, smaržu pudeles, keramīkas pudeles un trauki

NEĪRKST
Kartoni, vaļņi, plastmasas pudeles, sodāves priekšmeti, vaļņi, izstrādājumi

NEĪRKST
Folija

TAGAD DAUDZ VAIRĀK ATKRITUMU ŠKIROŠANAS PUNKTU TAVĀ APGABNĒ
MĒKLĒ ŠKIROVIEGĻĻV

IZSTRĀDĀTĀS: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
IZSTRĀDĀTĀS: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija
IZSTRĀDĀTĀS: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Rīcības atkritumu apsaimniekošanas sistēmas pilnveidošanai Latvijā 2018.- 2019.gadā (1)

- Nosacījums, ka **atkritumu gala saņēmējs nevar būt** atkritumu tirgotājs vai atkritumu apsaimniekošanas starpnieks
- **Finanšu nodrošinājuma** nepieciešamība, saņemot atļauju atkritumu apsaimniekošanas darbībām, ievēdot valstī atkritumus un ražotāju atbildības sistēmām no 2018.gada 1.jūlija
- Kritēriji **atkritumu statusa** piemērošanas **izbeigšanai**
- **Otrreizējo izejvielu** uzskaites kārtība

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Finanšu nodrošinājuma piemērošanas kārtība atkritumu apsaimniekošanas darbībām

Finanšu nodrošinājums (saistībā ar atkritumu apsaimniekošanu) nepieciešams šādām darbībām:

- Pārvadāšanai
- Uzglabāšanai
- Slēgtas vai rekultivētas atkritumu izgāztuves atrakšanai un atkritumu pāršķirošanai
- Pārstrādei
- Reģenerācijai.

Finanšu nodrošinājums (saistībā ar DRN atbrīvojumiem) ir nodokļa maksājuma nodrošinājums, ar kuru pilnībā vai daļēji tiek segts nodoklis par noteikta veida atkritumu apjomu, kas nav pārstrādāts vai reģenerēts atbilstoši normatīvo aktu prasībām un apsaimniekošanas līgumam konkrētā kalendārajā gadā, kad bija piemērots atbrīvojums no nodokļa samaksas.

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Atkritumu pārvadājumu uzskaites sistēma

- **Pāreja uz vienotu atkritumu pārvadājumu uzskaites valsts informācijas sistēmu** no 2018.gada 1.jūlija (no BAPUS uz APUS un 2019.g. apvienošana ar BRAPUS)

APUS izmanto šādām darbībām:

- **bīstamo atkritumu pārvadājumu**, tajā skaitā pārstrādei vai reģenerācijai, **uzskaitei**
- **sadzīves vai ražošanas atkritumu pārvadājumu** uz pārstrādes vai reģenerācijas iekārtām **uzskaitei**
- sadzīves, ražošanas vai bīstamo atkritumu **saņemšanas pārstrādei vai reģenerācijai apliecināšanai un uzskaitei**
- **paziņojumiem** par plānoto vai veikto sadzīves vai ražošanas atkritumu **pārvadājumu** un par pārvadājamo atkritumu veidu un apjomu
- **Latvijā pārstrādei vai reģenerācijai ievesto** regulas Nr. [1013/2006](#) 3. panta 2. punktā minēto atkritumu **uzskaitei** («zaļais saraksts»)

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Atkritumu apsaimniekošanas likums

- pašvaldību tiesības savos saistošajos noteikumos noteikt **prasības sadzīves atkritumu šķirošanai**
- **kritēriji** dalītās atkritumu savākšanas **pakalpojumu pieejamības** iedzīvotājiem **novērtēšanai**
- noteikt **kārtību, kādā** atkritumu poligona apsaimniekotājs veic poligonā **apglabāto atkritumu sastāva, masas un blīvuma mērījumus**
- maksā par atkritumu apsaimniekošanu arī **atkritumu šķirošanas izdevumu ietveršana**
- **pētniecības un attīstības izmaksas**, kas saistītas ar poligonos apglabājamā atkritumu daudzuma samazināšanu, iekļaušana atkritumu apglabāšanas tarifā
- **maksas pārrēķins** par sadzīves atkritumu apsaimniekošanu
- māsaimniecībās radušos **būvniecības atkritumu** apsaimniekošana

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Bioloģisko noārdāmo atkritumu obligāta dalītā vākšana no 2021.gada 1.janvāra

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Dabas resursu nodokļa likuma grozījumi (2019.g.)

- 3x DRN likme par transportlīdzekļu norakstīšanu CSDD, gadījumos, kad fiziski transportlīdzeklis vairs nav pieejams

SHOULD I **SELL MY CAR** FOR PARTS?

- Atbrīvojumu atcelšana plastmasas un kompozīta materiāliem (vienreiz lietojamie galda trauki un piederumi):

- ✓ Nav izveidota atbilstoša apsaimniekošanas sistēma
- ✓ Komersanti nevāc dalīti šo plūsmu

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Atkritumu pārstrādes/reģenerācijas procesu tehniskie zudumi

- Latvijai ir jāveicina kvalitatīva pārstrādes materiāla imports.
- Pārstrādes procesu tehnoloģiskie zudumi un reglamentēti griesti
- **Uz pārstrādi ievestais zemas kvalitātes materiāls – draudi apkārtējai videi/statistikai ?**

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Atkritumu apsaimniekošanas valsts plāns 2021.-2028.gads

- Atkritumu apsaimniekošanas **mērķi 2020.-2030.gadam un atbildības**
- **Atkritumu rašanās novēršana**
- **Atkritumu apsaimniekošanas reģioni**
- **Atkritumu apglabāšanas poligonu skaits, sniedzamo pakalpojumu klāsts**
- **Bioloģiski noārdāmo atkritumu apjomu samazināšana un apsaimniekošana**
- **Atkritumu dalītas savākšanas sistēmas attīstība**
- **Ražotāju atbildības efektivitātes paaugstināšana**
- **Sabiedrības izglītošana**
- **Atsevišķu atkritumu plūsmu** (būvniecības atkritumu atsevišķas frakcijas, nebīstamie rūpnieciskie atkritumi, tekstilatkritumi, atkritumeļļas, pārtikas atkritumi) apsaimniekošanas attīstība
- **Atkritumu sagatavošana atkārtotai izmantošanai**
- **Prasības blakusproduktu un atkritumu beigu statusa piemērošanai**
- **Dati** par atkritumu apsaimniekošanu
- **Zaļais iepirkums**

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

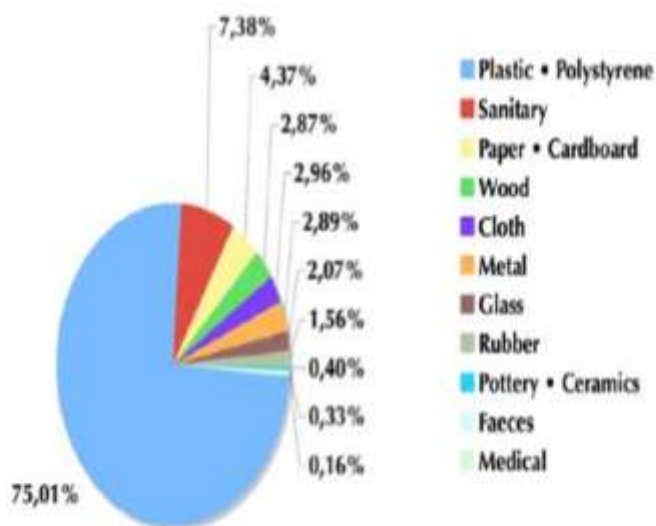
**Direktīvas projekts par konkrētu plastmasas izstrādājumu
vidiskās ietekmes samazināšanu (SUP direktīva)**

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Jūras piesārņojums ar plastmasām -viena no graužošākajām mūsdienu globālajām problēmām, ko rada resursu neilgtspējīga izmantošana

Proportion of marine litter categories on reference beaches

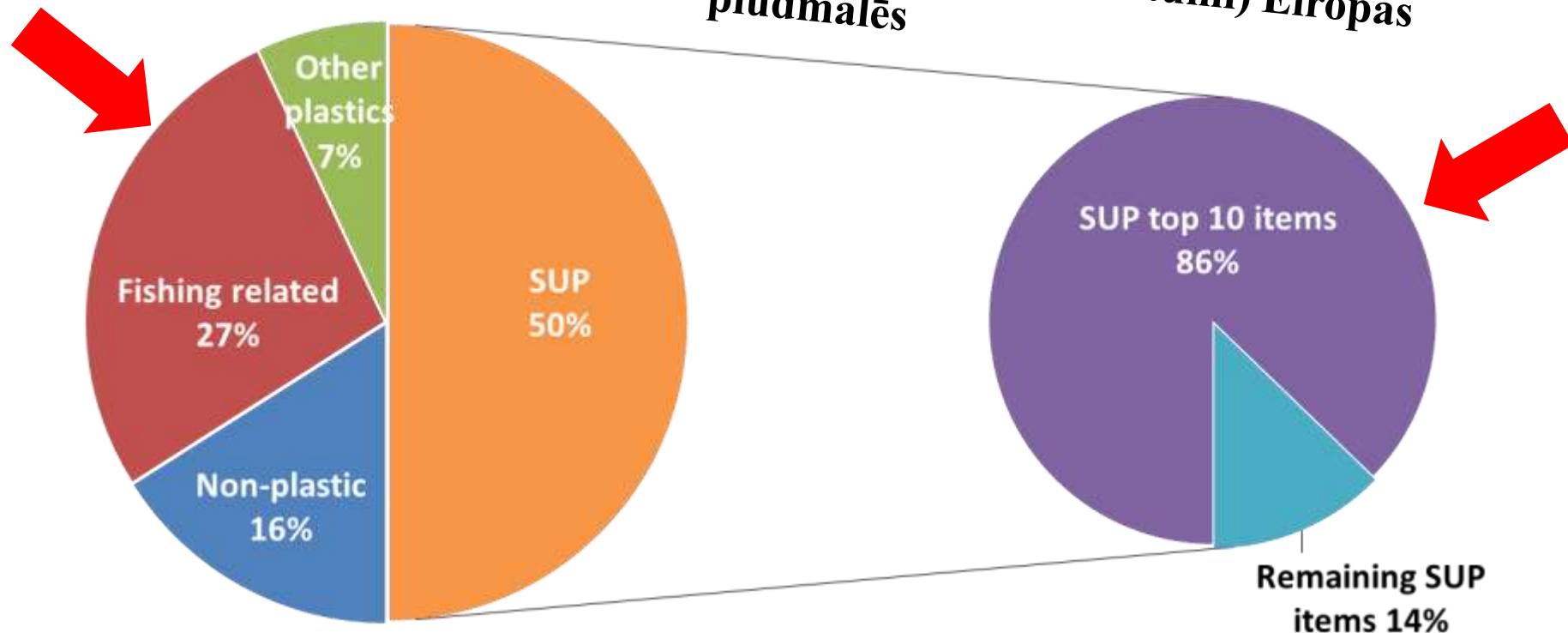
- ✓ Katru gadu pasaules okeānu ūdeņos nonāk 8 milj. t plastmasas
- ✓ Plasmasas pudelēm vajag 450 gadu, lai tās d sadalītos jūras vidē
- ✓ 260 pasaules sugu ir apdraudētas no tā, ka norij kādu (plastmasas) atkritumu, tīklus u.c.
- ✓ Katru gadu bojā aiziet 100 000 jūras dzīvnieku: vaļu, roņu, bruņurupuču, delfīnu, kas cietuši no atkritumiem

Fakti no <https://www.ecowatch.com> un <http://www.perseus-net.org/site/content.php?locale=1&sel=517&artid=565>
Labi grafiki ir atrodami saitē <http://www.grida.no/resources/6933>

Visbiežākie sastopami jūras piedrazojumi (atkritumi) Eiropas pludmalēs

70% no jūras piedrazojumiem ir 10 galvenie vienreizlietojamie plastmasas priekšmeti (43%) + zveja rīki (27%)

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

SUP direktīvas projekts (par konkrētu plastmasas izstrādājumu vidiskās ietekmes samazināšanu) (1)

- patēriņa samazināšana (ierobežojumi) (A daļa)
- aizliegumi (B daļa)
- prasības korķīšiem un vāciņiem (C daļa)
- obligāts marķējums (D daļa)
- Ražotāju atbildības sistēmu paplašināšana (zvejas rīki + E daļa)
- PET pudeļu dalītās savākšanas mērķi (F daļa) –
savākšanas mērķis 77% 2025.gadā un 90% 2029.gadā

	Patēriņa samazināšana	Tirdzniecības ierobežojums	Prasības par izstrādājuma konstrukciju	Marķēšanas prasības	Ražotāja paplašināta atbildība	Dalītās vākšanas mērķis	Informētības vairošanas pasākumi
Pārtikas iepakojums	X				X		X
Dzērienu glāzes	X				X		X
Vates kociņi		X					
Galda piederumi, šķīvji, kokteiļkociņi, salmiņi		X					
Balonu kociņi		X					
Baloni				X	X		X
Paciņas un iesaiņojums					X		X
Dzērienu iepakojums, korkčiši un vāciņi			X		X		X
- Dzērienu pudeles			X		X	X	X
Tabakas izstrādājumu filtri					X		X
Higiēnas piederumi:							
- Mitrās salvetes				X	X		X
- Paketes				X			X
Vieglās plastmasas maisiņi					X		X
Zvejas rīki					X		X

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Eiropas Savienības daudzgadu finanšu shēma pēc 2020. gada

Eiropas Savienības daudzgadu finanšu shēma pēc 2020. gada

- ES budžeta ieņēmumus palielināt ar **jauniem pašu resursu avotiem**

Pašu resursu groza sastāvdaļa ir paredzēta valsts iemaksa, kas tiks aprēķināta pēc **nereģenerētā izlietotā plastmasas iepakojuma apjoma (0,80 €/kg)**.

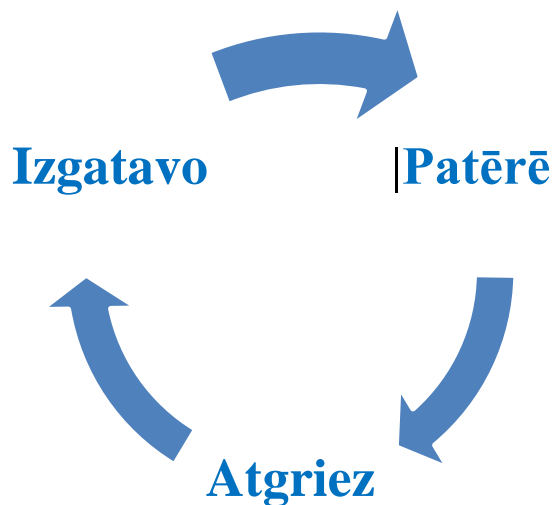

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Lineārās ekonomikas modelis

Aprite ekonomikas modelis

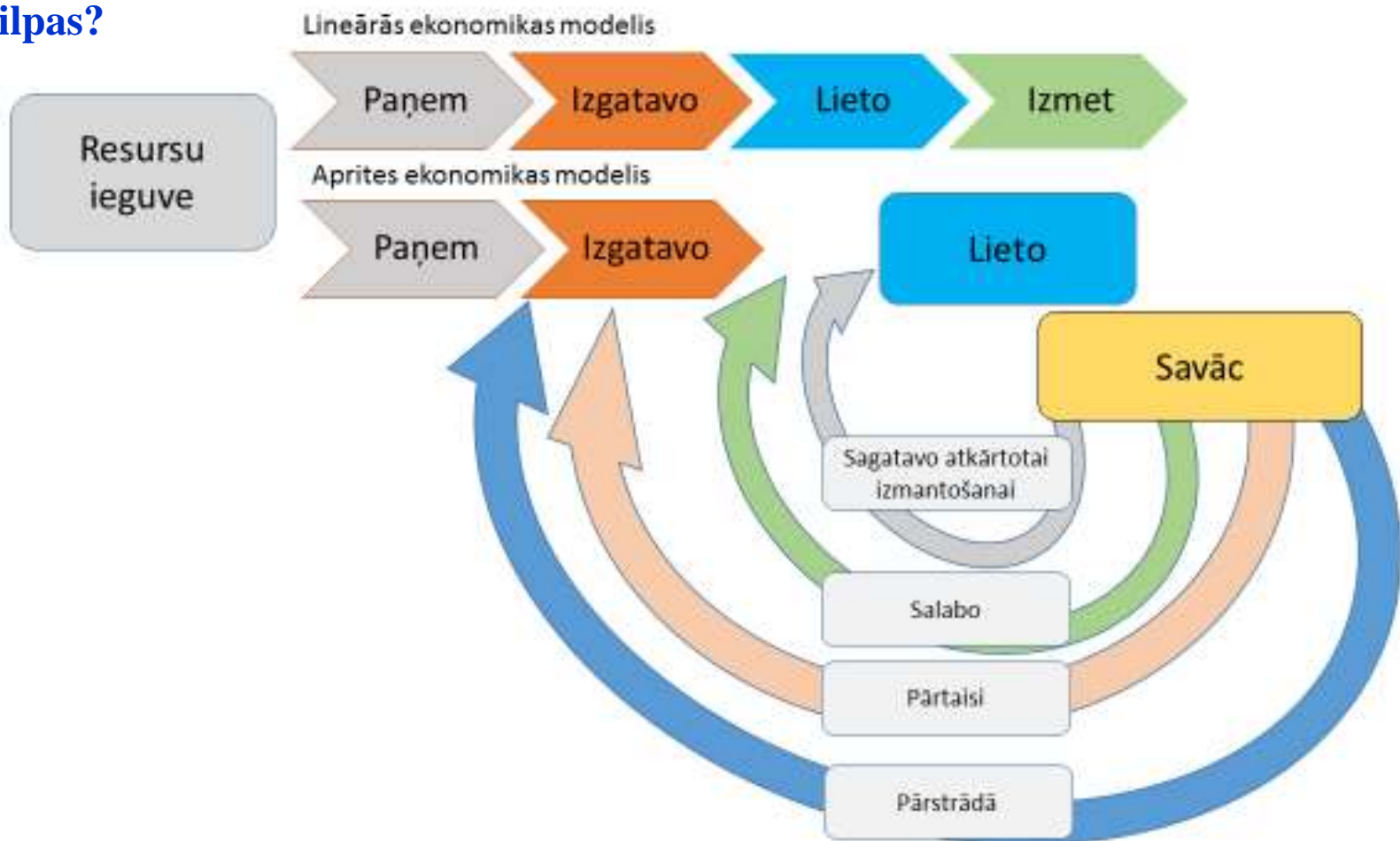

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Aprites ekonomikas būtība ir maksimāli lietderīgi (efektīvi) izmantot resursus ražošanā un sadzīvē, panākot, ka produkti, materiāli un dabas resursi saglabājas ekonomiskajā aprītē pēc iespējas ilgāk, tādējādi samazinot radīto atkritumu apjomu

Kā veidot materiālu aprites cilpas?

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

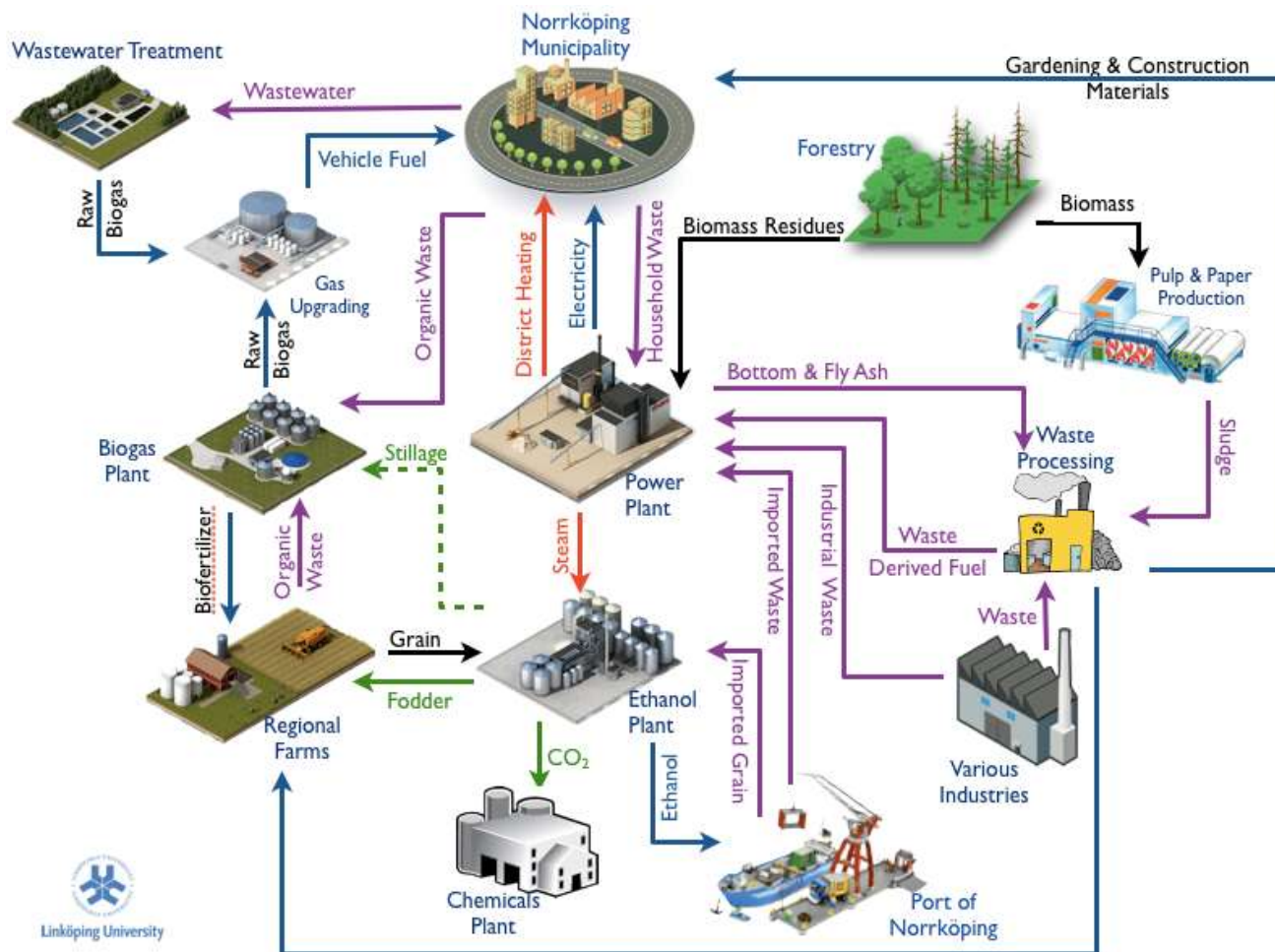
Atkritumi ne tikai var būt, bet arī ir vērtīgs izejmateriāls !

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Aprites ekonomika – pāreja uz industriālo simbiozi

Linköping University

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

Paldies par uzmanību!

